

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM
A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

Zápis ze sedmého setkání Rady pro reformu vysokoškolského vzdělávání

22. října 2010

Místo a datum konání: Praha, MŠMT, Velký zrcadlový sál
Karmelitská 7, Praha 1, 14:00 – 16:30 hodin

Přítomni: prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., FEng. (předseda), doc. Dr. Ing. Vladimír Kebo, prof. Ing. Karel Rais, CSc., MBA, RNDr. Zdeněk Somr, prof. Ing. Jiří Málek, DrSc., Ing. Jiří Rusnok, Ing. Zbyněk Frolík, prof. Ing. arch. Ladislav Lábus

Omluveni: prof. Jan Švejnar, Ph.D., prof. Ing. Jan Hálek, CSc., prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M, prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.

Hosté: Ing. arch. Kryštof Hajn, doc. Daniel Münich, Ph.D., doc. Ing. Jakub Fischer, Ph.D., prof. RNDr. Jan Slovák, DrSc., Ing. Jan Koucký, Ph.D., doc. Ing. Václav Vinš, CSc.

Předseda Rady Rudolf Haňka v úvodu přivítal všechny přítomné a Ing. Jana Kouckého, který na zasedání zastupoval ministra. Předseda podotkl, že celý plánovaný program zasedání možná nebude možné projednat vzhledem k prioritě záležitostí nutných k projednání.

39. Zápis z 6. zasedání dne 24.9.2010

Zápis z 24.9.2010 byl schválen.

40. Zálležitosti plynoucí ze zápisu

Rada obdržela mimo jiné jako podklad pro zasedání seznam členů s kontaktními údaji.

40. Přehled dosavadní činnosti Rady

Rada vzala na vědomí aktualizovaný přehled činností a konstatovala, že stále ještě zbývá řada zásadních témat k projednání.

42. Pokračování diskuze o čtyřletých bakalářských programech

Předseda shrnul pro nově přisedící a hosty, předchozí diskuzi o boloňské deklaraci, ve které bylo konstatováno, že byla provedena urychleně a v podstatě jen pro formální splnění zadání. Většinou se pětileté programy se rozdělily na 3 + 2, či 4 + 2 v šestiletých oborech, jako je architektura. Systém vysokého školství v ČR je třeba zefektivnit, výuku a studium zintenzívnit (například v Anglii či Nizozemsku se studuje velmi intenzivně, studenti jsou vedeni k samostatné práci a v podstatě nemají čas při studiu pracovat, jak je běžné v ČR). Vystudované bakaláře je třeba považovat za

vysokoškoláky, což se nyní v ČR neděje. Výuku je třeba jak časově zkrátit, tak i současně zefektivnit.

Dnešní systém 3+2 by bylo možné na některých fakultách zintenzívněnou výukou zredukovat na čtyři roky po které by studenti mohli podstoupit rigorózní zkoušku. Toto by bylo možné dosáhnout na vysokých školách univerzitního typu zavedením buď čtyřletých bakalářských či čtyřletých magisterských programů, které by umožnily absolventům po ukončení studia podstoupit rigorózní zkoušku a získat z ní plynoucí titul. Pravděpodobně by bylo vhodné posoudit vhodnost rigorózní zkoušky i pro získání titulu Ing., či Ing. arch. Lze předpokládat, že by o takovéto studium byl zájem. Pravděpodobně by bylo nutné zvýšit normativ pro takovéto programy jako ocenění vyšších nákladů, které by toto zefektivnění pro vysoké školy mohlo znamenat. Vedle tohoto typu studia by nadále existoval současný tříletý bakalářský a různé navazující magisterské programy.

V diskuzi Karel Rais souhlasí, že ve srovnání s Velkou Británií nebo USA je potřeba zefektivnit bakalářské studijní programy, rozdíly se v praxi projevují zejména při realizaci tzv. joint programů. Dělení na bakaláře a magistry z pohledu zaměstnavatele je zbytečné, preferují ucelený pětiletý magisterský program.

Zbyněk Frolík podotkl, že pro firmy jsou důležití kvalitní absolventy. Na tento požadavek je velmi těžké najít odpověď. Je třeba si určit míru teoretického vzdělávání a rozdělit vysoké školy na školy univerzitního typu a na školy prakticky zaměřené.

Jiří Lábus zdůraznil důležitost dvou problémů. Dnes máme 60 % populace, která míří na vysoké školy a stát musí tím pádem rozdělit vysoké školy, na univerzitní a profesní, protože dnes je vyžadován vysokoškolský titul i na pracovních pozicích, kde to z praktického hlediska nemá význam. Na druhé straně vysoké školy si drží dlouhé studijní programy proto, že jsou placeny za počet studentů zapsaných na škole, toto je třeba státem také regulovat.

Z časových důvodů byla v tomto momentě diskuze přerušena a bude pokračovat na dalším zasedání Rady.

42. Diskuze o návrhu finanční pomoci studentům

Návrh finanční pomoci studentům představil expert týmu FPS doc. Daniel Münich, který v úvodu svého vystoupení zdůraznil, že finanční pomoc studentům je úplně nový zákon, který má několik složek, jako je vratná pomoc což je půjčka na živobytí a školné, a nevratná pomoc, která se dělí na přímou a nepřímou, další jsou odstranění věkové hranice 26-ti let pro získání studentských výhod, podniková stipendia apod.

V polovině srpna byl vypracován nový harmonogram, který je vázán vládním prohlášením. Podle vládního prohlášení má být od září roku 2013 spuštěno školné, a v tu dobu už musí fungovat systém půjček, který má být spuštěn v září 2012 tak, aby se za rok fungování mohl dobře otestovat a zaběhnout. Na tento plán je navázán harmonogram prací, tj. do konce roku 2010 vypracovat teze, do léta 2011 věcný záměr zákona a do konce roku 2011 paragrafové znění zákona. Pokud bude paragrafové znění schváleno, může být v září 2012 spuštěn systém půjček a o rok později školné.

Návrh FPS je obdobou systému ve Velké Británii, liší se jen v několika ohledech. Ve Velké Británii finanční pomoc studentům a systém půjček vznikly evolučním způsobem. Poučení se z problémů britského systému skýtá šanci pro ČR. Správu půjček na živobytí a školné je možné spojit a nebude se tudíž jednat o dvojitý systém. Vláda prohlásila, že systém studentských půjček nesmí dlouhodobě

zatížit státní rozpočet. Půjde přibližně o 2-8 miliard korun ročně počátečních kapitálových výdajů, přičemž příjem ze splátek začne plynout v budoucnosti. V NERVu proto řešili problém jak pro systém zajistit kapitál, aniž by to zatížilo státní rozpočet. Bylo doporučeno, aby kapitálové prostředky na finančním trhu získávala ČMZRB, tedy instituce již existující, aby nedošlo k zatížení státního rozpočtu. Systém splácení už v podstatě kopíruje britský systém

V praxi bude systém vypadat tak, že student se zapíše na školu a rovnou a požádá o půjčku na živobytí a školné. Požadavek je zaevidován v systému, půjčku na živobytí dostane student čtvrtletně nebo měsíčně (dle dohody) na svůj účet za předpokladu, že řádně studuje. Půjčka na školné bude vyplacena přímo škole. Se studentem je uzavřen kontrakt a vzniká mu závazek vůči státu, který bude splácen kontingenčním způsobem, tj. až při dosažení určitého příjmu. Nesplácí se na příklad v případě nezaměstnanosti, mateřské, rodičovské apod. Půjčky budou úročeny pro zajištění motivace splácet, ale úroky musí být přiměřeně nízké. Půjčky mají být zaměřeny především na ty, kteří je skutečně potřebují. Splátková povinnost je zatím v českém návrhu časově neomezená, ale vázaná na jedince. Ve Velké Británii je 25letá, protože v praxi se ukázalo, že šance vybrat půjčky po této lhůtě je malá a náklady převyšují výběr.

Český návrh systému půjček předpokládá, že výběr půjček se bude uskutečňovat v rámci existujícího mechanismu – výběru daně z příjmu fyzických osob, což zajistí efektivní vybírání a vymáhání.

Potenciální role obchodních bank – expertní tým řešil, jak zapojit soukromé banky do výběru a vymáhání. Tuto problematiku je třeba dále diskutovat a zvážit, která varianta je levnější a pro stát operativnější. Jedná se o velmi specifický produkt, kdy se nabízí úplně stejná půjčka všem studentům bez rozdílu, nezjišťuje se tedy sociální status rodiny, neexistuje konkurenční „přetahování“ lepších klientů mezi bankami.

Systém je navržen jako jednotný celek, je tam ale řada možných nastavení, které se ještě musí řešit. U řady z nich bude třeba udělat politická rozhodnutí, či doporučení na R2V2.

V diskuzi Zbyněk Frolík požádal, aby v rámci dokončení materiálu byla formou vývojového grafu zpracována flow chart a byla předána Radě. Jan Koucký požádal o úvahu, jaký je předpoklad návratnosti půjček. Karel Rais vyjádřil obavy, aby univerzity nebyly novým systémem výběru půjček administrativně zatěžovány. Daniel Münich ujasnil, že navrhovaný systém předpokládá, že veškerá agenda spojená s výběrem a vymáháním bude realizována mimo VŠ, takže jí tyto nebudou zatíženy. Navíc by měl systém ulevit školám od stávající agendy sociálních stipendií. Rada vyjádřila všeobecný souhlas s nekomerčním řešením, které docent Münich předložil. Vladimír Kebo navrhl, aby podrobnější diskuze k materiálu proběhla poté, až bude dokončen a bude Radě předložen k prostudování.

Daniel Münich dodal, že až bude existovat jednotné inkasní místo (JIM) a výběr splátek bude realizován v jeho rámci. Role ČMZRB je významná v tom smyslu, že ČMZRB může stát vydat garance a ta si může levně půjčit potřebný kapitál na finančním trhu.

Vzhledem k nutnosti zřízení jednotného inkasního místa (JIM), což je zásadní bod tohoto zákona a vzhledem k tomu, že se tento zákon váže na mnoho dalších procesů (získání finančního kapitálu se státními zárukami), bude nutné tento zákon a pravděpodobně i jeho teze předložit vládě k projednání.

43. Diskuze o přípravě zákona o terciárním vzdělávání

Profesor Haňka představil další hosty zasedání, jimiž byli doc. Jakub Fischer – hlavní odborný garant projektu IPn Reforma terciárního vzdělávání, prof. Jan Slovák - garant zákona o terciárním vzdělávání a Václav Vinš - ředitel odboru vysokých škol. Jan Slovák se poté ujal prezentace.

Prezentace se soustředila stručné shrnutí tezí, které byly členům R2V2 rozeslány. Východiskem pro práci na tomto zákoně je skutečnost, že v předchozích dvou letech došlo k tvorbě vize, jak by měla soustava terciárního vzdělávání vypadat, být v zákoně a řízena a upravována. Východiskem byla tzv. Country Note OECD, kde byly konstatovány nedokonalosti české legislativy, na jejichž základě minulá vláda zadala jejich nápravu. Byl vytvořen tým, který vypracoval Bílou knihu terciárního vzdělávání, jež byla vzata na vědomí předchozí vládou. Na základě toho byl tento tým ještě rozšířen a stal se týmem Individuálního projektu národního, který se začal zabývat přípravou zákona o terciárním vzdělávání (a zákona o finanční pomoci studentům).

Proběhla série setkání v Kostelci nad Černými lesy s rektory a zástupci reprezentací, jimiž bylo zahájeno řešení zásad pro paragrafované znění zákona o terciárním vzdělávání, vznikl rozsáhlý materiál, jehož závěry byly přijaty veřejností, i když ne ve všech bodech. Poté došlo ke zdržení řešení projektu, za vlády ministrů Kuchtové a Lišky, kdy nebylo zcela jasné, zda školné ano či ne, věci se v podstatě zastavily. V týmu projektu IPn se pokračovalo v práci, vznikla řada materiálů, např. studie legislativy terciárního vzdělávání, z jiných zdrojů vzešly: Zelená kniha, materiál Univerzity Karlovy a další. Všechny tyto materiály byly porovnávány experty projektu Reforma terciárního vzdělávání. Byla zorganizována mezinárodní konference, kde OECD expertní tým, který zároveň pracuje na Country Note, zrevidoval přípravu reformy terciárního vzdělávání. Proběhlo šetření Eurostudent a šetření mezi zaměstnanci VŠ. V únoru roku 2010 proběhla analýza doporučení obdržených od evropských expertů, vypracován dokument připomínek k těmto doporučením a paralelně byl vypracován dlouhodobý záměr. V květnu roku 2010 byl tento dokument na ČKR schválen v plénu, pod tehdejší náměstkyní Matesovou, ve spolupráci 3 projektu IPN, AK vznikl materiál upřesňující zásady pro akreditační řízení. V květnu 2010 byla zveřejněna Průběžná zpráva Rady s jasnými stanovisky k diskuzím. V létě roku 2010 byla činnost projektu utlumena. Po několika týdnech byla na Radě projektu IPn vyhodnocena situace a teď je čas upřesnit politické zadání. Expertní tým má za sebou dva roky diskuzí a zásadní shodu reprezentativních orgánů. Nyní musí padnout rozhodnutí a pak projekt může pokračovat v dalších pracích. Struktura předložených tezí vycházela zejména ze závěrů sezení v Kostelci nad Černými lesy, v interní studii došlo vyhodnocení a došlo ke shodě v cílech a řešeních (akreditace, kvalita, posuv ve struktuře financování), v další oblasti nastala shoda v cílech, ale ne v postupu (stanovení docentů a profesorů a jejich role při hodnocení kvality vysokých škol, jak dosahovat stability, strategické řízení škol). Neshoda nastala v několika bodech (vztah externích vlivů, správní rada, senát, apolitičnost).

Podle prof Slováka projekt potřebuje politické zadání, a pokud ho dostane v roce 2010, vypracuje technicky pojaty věcný záměr zákona o terciárním vzdělávání. V roce 2010 může vypracovat strategické výhledy pro jednotlivé oblasti, mít nachystané SWOT analýzy z jednotlivých materiálů tak, aby to bylo pro akademickou a širší veřejnost čtivé. V lednu až březnu roku 2011 vznikne malá RIA a proběhne diskuze. Ve zbytku roku do listopadu vznikne velká RIA, paragrafované znění, budou pokračovat práce na novelizacích a podzákonných normách a zahájení veřejné diskuze.

Projekt do nedávné doby neměl oprávnění žádné z připravených dokumentů vyvěsit na webových stránkách, pokud neprošly poradou vedení a nebyl předán výslovný souhlas. Projekt by proto uvítal exekutivní rozhodnutí náměstka na zveřejnění těchto dokumentů.

V diskuzi se Vladimír Kebo dotázal jaká bude zpětná vazba pro vysoké školy v bodech, kde se s širší reprezentací expertní tým neshoduje. Jan Slovák vysvětlil, že projekt bude mít nyní možnost na základě DPP nebo DPČ zapojit více lidí z MŠMT do řešení projektu a zintenzívnit tak s nimi komunikaci, více spolupracovat s jinými odbory.

Václav Vinš podotkl, že další teze znamenají prostudování dalších podkladů, což zase oddálí možnost udělat zákon ke konci roku 2011. Teze by se měly upravit, ale bez příliš velkých změn, aby byly ve srovnatelné poloze pro všechny partie, aby se zabránilo dalšímu zdržení. Je třeba udělat řízenou diskuzi s partnery a paralelně pracovat na dokončení tezí a věcném záměru zákona. Věcný záměr zákona ve své nynější podobě je velmi podrobný na to, aby mohl být brán jako podklad pro paragrafované znění. S tímto názorem Rada souhlasila.

Zasedání se také zabývalo otázkou, zda by měl zákon o terciárním vzdělávání projít projednáním na vládě. Náměstek Hajn se podle svých slov snaží vše urychlovat, na druhou stranu je zde ale otázka udržitelnosti, která jde proti jakémukoli urychlování. Na rozdíl od zákona o finanční pomoci studentům je zákon o terciárním vzdělávání poměrně izolovaný se specifickým dopadem. Dávat tento materiál do vlády není zásadní a rozhodující.

Profesor Rais na zasedání připomněl, že zásadní je podpora České konference rektorů a ČKR by tudíž tento materiál měla projednat. Česká konference rektorů již spoustu materiálů prostudovala spoustu věcí podporuje a její podpora by tak mohla být významnější, než názor vlády.

Profesor Haňka podpořil tento názor. Projednání reformy terciárního vzdělávání je předmětem živého zájmu a diskuze pro úzký okruh reprezentací – České konference rektorů a Rady vysokých škol. Sám na toto téma několikrát diskutoval na Radě vysokých škol a na vysokých školách. Prof. Kebo jako místopředseda Rady vysokých škol potvrdil, že RVŠ na toto téma na svých zasedáních velmi často diskutuje a může to fundovaně podpořit.

Jan Koucký přítomné informoval, že několikrát diskutoval s ministrem i s předsedou Rady prof. Haňkou o Zásadách Zákona o terciárním vzdělávání a ministr jej požádal, aby vyjádřil jeho nespokojenost se Zásadami na zasedání R2V2. Nicméně od té doby se sešel s profesorem Slovákem ještě před zasedáním a řadu nejasných věcí ze zásad si vyjasnili a upřesnili. Projekt se jmenuje Reforma terciárního vzdělávání, očekává se tedy všeobecně, že projekt dodá reformu což je více než zákon. Resort školství se za posledních 15 let hodně proměnil, původně elitní vysokoškolské vzdělávání se proměnilo, kdy dnes do sektoru terciárního vzdělávání vstupuje 60 % populačního ročníku. Systém v tak krátkém čase vše ještě nevstřebal. Reforma terciárního vzdělávání má odpovídat na jiné otázky:

- jak má nový systém působit ve společnosti,
- co má dělat jinak, aby se všichni studenti uplatnili
- je třeba řešit jak diverzifikovat, jak dojít k diverzifikaci
- jak zjišťovat kvalitu vysokých škol apod.

Předseda podotkl, že zadání Rady jak plyne s jejího názvu je reforma vysokoškolského vzdělávání, ale souhlasil že reforma celého systému vzdělávání je důležitá. Diskutovaný zákon nemůže obsáhnout řadu věcí, které jsou třeba a jsou bez pochyby důležité pro vysoké školy. Ukazuje se také, že mnoho materiálů k těmto problematikám existuje, ale nejsou dosud veřejné. Je třeba odstranit

embargo na tyto materiály, které by měly být k dispozici. Je třeba více diskutovat reformu jako takovou, ne jen řešit nový zákon, ale také postavení a fungování vysokých škol ve společnosti.

Jan Slovák připomněl, že všechny tyto interní vypracované materiály nemohou být představeny veřejnosti, pokud nebudou učiněna určitá rozhodnutí. Materiály a strategie se mohou dopracovat, vše je v podstatě připraveno může se to dodělat. Připomínky zaslané Janem Kouckým budou zapracovány nebo zodpovězeny týmem Jakuba Fischera. Profesor Málek by v připomínkách Jana Kouckého uvítal jakousi preambuli, kam směřujeme a čeho chceme dosáhnout.

Profesor Lábus vidí největší neshodu ne ve vizi, nýbrž na způsobu jak dosáhnout cílového stavu. Změn zákona bylo již hodně, a pokaždé v momentě, kdy byla tendence sáhnout na svobodu univerzit, realizace jakýchkoli změn tvrdě narazila na reprezentaci vysokých škol. Proto, pokud to není nutné, je lepší nezasahovat do věcí, které více méně fungují.

Profesor Rais připomněl, že v historickém kontextu je na MŠMT několik IPn, které jsou na sebe navázány. Je třeba, aby byl zákon připraven v termínech již řečených, univerzity změnu potřebují (řízení vysokých škol, propad v kvalitě). Zároveň je ale třeba také hledět na to, co chce politická reprezentace a Česká konference rektorů.

Profesor Haňka shrnul tuto část diskuze konstatováním, že se Rada shoduje na tom, že teze nemusí jít v listopadu do vlády, ale že se musí zapracovat připomínky Jana Kouckého. Současně by měla začít práce na věcném záměru zákona.

Jakub Fischer krátce reagoval na podněty plynoucí z dnešního diskuze. Předložený materiál má v sobě zapracovány připomínky obdržené z řady míst, stanovisko Jana Kouckého bylo obdrženo pozdě, jeho připomínky se nestihly zapracovat, ale budou samozřejmě dodatečně zapracovány. Další poznámka se týkala zdržení prací na projektu. V současnosti již není důležité řešit proč se ztratila spousta času, prvořadým cílem je nyní komunikovat s různými subjekty – Václav Vinš a jeho odbor VŠ, akreditační komise, finanční oddělení atp. S obdrženými připomínkami se dále pracuje. Dále bude Jakub Fischer na výjezdním zasedání SK RVŠ také hovořit o zákoně o terciárním vzdělávání a finanční pomoci studentům. Nadále probíhá komunikace s RVŠ, ČKR, vysokými školami. Projekt tak nyní bude pokračovat v pracích po velkém časovém tlakem tak, aby v daných termínech byly výstupem paragrafová znění dvou zákonů.

Profesor Haňka zdůraznil, že týden před každým zasedáním Rady podá vedení projektu IPn RTV zprávu o tom, jak projekt pokračuje. Hlavní garant projektu či prof. Slovák mohou být vyzváni, aby poreferovali přímo na zasedání.

Náměstek Hajn se v závěru vyjádřil k existujícím informačním embargům, která se pokusí odstranit a zlepšit komunikaci na ministerstvu.

44.Schválení nejbližších činností Rady

Rada bude pokračovat v debatě nad boloňským procesem a zhodnotí postup prací na projektu IPn.

45.Datum příští schůze

Další zasedání Rady se bude konat dne 26. listopadu (Ing. Frolík se již omluvil z důvodu zahraniční cesty) ve Velkém zrcadlovém sále MŠMT od 14:00 hodin, Karmelitská 7, 118 12 Praha 1. Následující zasedání je plánováno na 17. prosince 2010.